

Atferdsanalysens norske far

Intervju med Arne Brekstad

Merete Crowo

Intervju

Siri Juell Rasmussen

Foto

Han har vært omstridt og beundret, hatt tilhengere og fiender. Men uansett hva en mener om denne mannen kan alle enes om en ting: Han er ansvarlig for at atferdsanalysen har kommet så langt i Norge i dag. Arne Brekstad er atferdsanalysens norske far.

Portrettintervju med meg? Diskriminanten sier du? Jaha, ja vel. Fotograf? Må ha gode bilder? OK, men du betaler middagen! På Theaterkafeen? Nei, der er det umulig å parkere. Vi møtes på Proffen på Blindern!

I nærmere 30 år har Arne Brekstad kjørt strekningen fra Heggedal utenfor Asker til Universitetet i Oslo. I fjor var det slutt. Da pensjonerte han seg, 65 år gammel. Reiseveien tok for mye av hans tid.

- Men det betyr ikke at jeg ikke jobber. Nå er jeg min egen herre og kan si ja eller nei til oppdrag alt ettersom det passer meg. Senest i går var jeg i Lier kommune og jobbet som konsulent. Jeg har ikke tenkt å gi meg på lenge ennå, forsikrer han.

Studier og jobb

Arne Brekstad ble født på et småbruk i 1931 på Brekstad som ligger på Ørlandet i Sør-Trøndelag.

- Jeg har plukket mange tonn med gulrøtter og poteter, og kjørt tonnevis av høy. Også har jeg raket unna massevis av agn. Særlig på bygg er det mye agn, skjøner du. En forferdelig jobb. Ukjent for dere bymennesker vil jeg tro.

Både folkeskole og realskole ble unnagjort på Ørlandet. I 1946 ble han konfirmert og tre år seinere reiste han til Oslo for å studere.

- Det var ikke mye å finne på for en 18-åring på Brekstad som ville studere, så jeg flyttet til tante på Grunerløkka. I begynnelsen jobbet jeg i postvesenet mens jeg studerte på kvelden på Jensens Realskole- og artiumkurs. Senere jobbet jeg som bud i den kristne dagsavisen Vårt Land ved siden av studiene. Etter kveldsskolen var det hjem for å lese.

I 1951 tok Brekstad artium og så bar det avgårde til Trøndelag igjen, denne gang i Kongens tjeneste i Kystartilleribrigaden.

- En morsom tid. Tenk du, jeg var hjelpeinstruktør i nærforsvar og luftvern. Jeg dimitterte som offiser i 1952.

Brekstad reiste tilbake til Oslo etter militærtjenesten, tok forberedende og begynte på embedsstudie i psykologi. Denne gangen studerte han om dagen og jobbet om natten.

- Jeg avanserte fra bud til pakker i Vårt Land. De andre pakkerne var menighetsforstandere hele gjengen. Alle sang i kor. Kristne evergreens smalt i veggene og jeg nynnnet med. Flott var det!

Møte med atferdsanalyse

I 1957 var Arne Brekstad ferdig utdannet psykolog. Han begynte som forskningsassistent hos Åse Gruda Skard som fulgte 22 foreldrepar for å studere normalutvikling hos barn.

- Oslo-prosjektet het det. Jeg fikk være med på klinisk arbeid. Fru Skard kjente mange amerikanske psykologer som jeg fikk treffe. Men det var først i 1968 at jeg fikk den første kontakten med atferdsanalyse, den gang som vitenskapelig assistent ved Universitet i Oslo. Jeg skjønnte at dette måtte være noe, og ble mer og mer interessert. Først Bandura og Skinner, senere bare Skinner. Jeg var ikke i tvil om at dette måtte være den riktige retningen innenfor psykologi.

Samme år ble Brekstad kjent med anvendt atferdsanalyse. O. Ivar Løvaas kom til Blindern. Siden den gang har det vært et nært forhold mellom de to.

- Jeg husker foredraget til Løvaas svært godt. Han var den første som kombinerte teori og praksis og satte det hele inn i en sammenheng. En helt annen historie er at han skylder meg en flaske øl etter det foredraget. Den som svarte riktig på et spørsmål han stilte skulle få en flaske øl. Jeg svarte riktig, men ølen har jeg aldri fått. Med rente og renters rente må det minst være en kasse øl han skylder meg i dag, sier Brekstad.

Denne dagen i 1968 ble et vendepunkt for Arne Brekstad. Det var etter dette at Brekstad startet sitt arbeid med mentalt handicappede barn, som den første i Norge ut fra atferdsanalytiske prinsipper.

- På den tiden jobbet jeg nært sammen med Arild Karlsen og Willy Tore Mørch. Senere kom Emma Hjorths skole under Helge Morsets ledelse inn i bildet.

Gro-saken

Arne Brekstad hadde flere gode år som psykolog. Han oppnådde resultater og hjalp mange mentalt handicappede barn til et bedre liv. En januar-morgen i 1975 tok det gode liv en brå slutt. Arne Brekstad våknet til Dagbladets første side: «Tortur i norsk vitenskap.» Gro-saken hadde startet.

- For mitt vedkommende sluttet ikke Gro-saken før i 1985. Det var en veldig tøff periode, ikke minst for mine nærmeste, forteller Brekstad og ønsker ikke å si noe mer om den saken.

Skinner

I 1981 ble Arne Brekstad valgt til formann i NAFO. .

- Det året traff jeg Skinner. Jeg ble invitert som gjesteforeleser til Liege i Belgia. Under festmiddagen hadde jeg Skinner ved min høyre side. Vi snakket sammen hele kvelden. Dette betydde veldig mye for meg, forteller Brekstad. Han inviterte Skinner til Norge i 1982. Siden da og fram til han døde var Skinner æresmedlem av NAFO.

Hele sitt voksne liv har Brekstad jobbet med atferdsanalyse og han høster enorm respekt i fagmiljøet. Om ham blir det blant annet sagt at han alltid er oppdatert på internasjonal forskning, at han er den personen i Norge som har bidratt suverent mest til den anvendte atferdsanalysens ståsted, at han er en ekstremt dyktig veileder som til enhver tid er oppdatert på tiltak. Det sies også at det finnes ikke en bedre foreleser og at det var han alene som bragte den operante atferdsanalysen til Norge.

- Du verden, det var da voldsomt. Ja, jeg har hatt enorm glede av å kombinere forskning og anvendt atferdsanalyse. Men jeg strever med å være oppdatert. Det blir stadig vanskeligere med publiseringsbølgen som er over oss.

Gammeldans

Men det er ikke bare atferdsanalyse som opptar Arne Brekstad. Det går rykter om at han aldri avlyser gammeldanskvelden med kona Annie, uansett hvor viktige møter det måtte være.

- Det er riktig. Annie og jeg har danset sammen i 40 år og akkurat det skal ingen få

forstyrre. Dans er utrolig fascinerende og moro. Gammeldans, tango og rumba. Det er saker!

Ryktene skal også ha det til at han er lidenskapelig opptatt av fotball.

- Min lidenskap for fotball begynte med Brekstad Ballklubb. Men mye er blitt forandret. Før måtte de som spilte på laget være fra stedet. Sånn er det ikke mer. Nå trenger du ikke være fra Vålerenga for å spille i VIF. Nei, nå kan du like gjerne være fra Nederland. Det er synd, identiteten pulveriseres. Dette har gjort at ikke lagfotballen er så

interessant mer, men landslaget følger jeg. Jeg ser med stor glede fram til VM i Frankrike i sommer.

- Vet du forresten hvor OL ble holdt i 1936? Ikke det? Det var i Berlin det vet du, forteller Brekstad og ramser opp en rekke vinnere fra OL i det året.

To andre som opptar mye av Brekstads tid er barnebarna Madeleine på syv år og Maud Margrethe på to. De bor like ved besteforeldrene og er ofte på besøk.

- De er til stor glede for oss. Alle våre tre barn, to gutter og ei jente bor i umiddelbar nærhet i Heggedal.

Ingen av barna har fulgt i fars fotspor. Datteren er bankøkonom og sønnene er flytekniker og biltekniker.

- Ja, men det var jeg som lærte gutta mekanikk. Vet du at jeg har skiftet clutchen på en gammel Citroen CX? Det skal jeg si deg; det er ikke lett, forteller Brekstad.

Internasjonal kontakt

Noe typisk pensjonist er Brekstad ikke. Ved siden av å være aktiv konsulent er han NAFOs internasjonale kontakt. Han representerer Norge i EABCT (European Association for Behavioural and Cognitives Therapy). I 1989 var Brekstad sterk kandidat til presidentvervet i EABCT, men tapte for Irene Oestrich.

Organisasjonen har 27 medlemsland. Det betyr en del reising og foredragsvirksomhet for NAFOs internasjonale kontakt. Spesiell glede har Brekstad hatt av å holde foredrag i Estland. Dessuten er han på hvert eneste NAFO-seminar. Årets NAFO-seminar er spesielt hyggelig å være med på for Brekstad fordi han var med på å stifte organisasjonen høsten 1973 og kan således ta en del av æren for at NAFO i år feirer 25-års jubileum.

Gjennombrudd

Brekstad savner ikke det yrkesaktive livet.

- Nei, det eneste jeg savner fra Blindern i dag er å kunne jobbe sammen med Per Holth og Erik Arntzen. Disse to skulle jeg gjerne ha fulgt tett. De er fremragende forskere som jeg har hatt stor glede av å samarbeide med.

Brekstad blir mer og mer overbevist om at atferdsanalyse er det riktige.

- Men det har jeg vært overbevist om i over 30 år nå. Du vet at flere terapier har vært på markedet i lang tid uten å vise til resultater. Radikal behaviorismen er ennå ung og likevel kan vi vise at vi kan endre atferd. Kan noen bevise at atferdsanalyse er feil så dropper vi det. Når Brekstad ser 30 år fram i tid år er han sikker på at atferdsanalyse har et helt annet ståsted i opinionen.

Til tross for en del faglig motgang er Arne Brekstad glad for at han har levet på akkurat denne tiden.

- Ja, jeg har opplevd å se et gjennombrudd av vitenskap som kontrollfaktorer for menneskelig atferd. Selv om det ennå er en lang vei å gå, er forklaringsfiksjonens tid forbi.

På spørsmål om hva som er atferdsanalysens fremste utfordringer i årene framover tenker Brekstad seg lenge om, men svaret er klart:

- Vi må møte utfordringene fra kognitiv psykologi, sier atferdsanalysens norske far.